

П р а д м е т	Гадзін	Ставак	Заувагі
Аркестравая і ансамблевая літ-ра	36		
Метадыка работы з аркестрам і ансамблем	72	0,24	
Метадыка выкладання	180		
Экзамены, залікі, практыка, стажыроўка			1,0
УСЯГО:	12484	12,5	

На нашых падліках удвая паменшыцца і колькасць канцэртмайстарскіх ставак.

У прадстаўленым плане-прагнозе не ўсе бюспрэчна. Так, не ўлічвалася нагрузка на завочным аддзяленні, разлікі рабіліся зыходзячы з нагрукі выкладчыка, роунай 1000 (!) гадзін у год у музычным вучнішчы - 720, на Захадзе - 200-300 і г.д. Магчыма і такі варыянт шматузроўневай падрыхтоўкі спецыялістаў, калі ступень бакалаўра дасягае не ў канцы IV курса, а ў сярэдзіне пятага. У такім выпадку магістарскія падрыхтоўка можа склацца і 1,5 года (другі семестр пятага курса і увесь шосты курс). Увогуле аўтар разглядае свая разважанні як адзін з магчымых шляхоў удасканалення работы кафедраў, наданні ей большых праў з тым, каб на самой справе зрабіць кафедраўны калектыў галоўным званом вучэбнага працэсу. І пераход да шматузроўневай падрыхтоўкі спецыялістаў можа даць у гэтай справе станоучыя вынікі.

Л.А.Дзямешка
(кафедра бібліятэказнаўства)

КУЛЬТУРНАЕ ЖЫЦЦЕ ПЛАТУСКОЙ ЭМІГРАЦЫІ

Аб жыцці нашых суродзічаў - беларускай дыяспары - за мяжой у рэспубліцы з'яўляецца ўсе больш вестак, зацікаўленасць да гэтай тэмы ў апошні час значна павялічылася. Таму спрыяе сама эміграцыя, якая вядзе перадачы на беларускай мове па некалькіх радыёстанцыях, выдала ў Лондане цікавую кнігу А.Макміліна "Беларуская літаратура", запрасіла супрацоўніка АН РБ, пісьменніка

А. Мальдзіса у Лонданскую Беларускаю бібліятэку імя Ф. Скарыны, спрымае арганізацыі міжнароднай асацыяцыі "Згуртаванне беларусаў свету "Бацькаўшчына" (1990 год). Да таго ж вялікую зацікаўленасць вызвае і старэйшае выданне беларускага замежжа - газета "Беларус", якая выдаецца ўжо сарака ч год Беларуска-Амерыканскім Задзіночаннем у Нью-Йорку. Першы міжнародны кангрэс вучоных-беларусістаў адбыўся у 1991 годзе у Мінску. Беларускае эміграцыйнае назваем і да нас з цудоўным спеваком Данчэкам (Багданам Андрусіўчыца), са знакамітым мастаком Анатолем Чыжкоўскім.

Усе гэтыя дні і іншыя падзеі вызвалі публікацыі, з'явіліся першыя даследаванні Адама Мальдзіса, выступае ў друку з літаратурна-ірыстычнымі артыкуламі Б. Сачанка ("Беларуская эміграцыя: факты і меркаванні"), старшыня бібліятэчна-архіўнай камісіі пры Згуртаванні "Бацькаўшчына" Ганна Сурмач. Усе часцей гэтай тэме прадастаўляюць старонкі беларускіх газет і часопісв. Надрукаваны матэрыялы Рэспубліканскай канферэнцыі "Спадчына", якая праведзена ў 1991 годзе Нацыянальнай бібліятэкай Беларусі.

Гэтыя публікацыі даюць асобныя замалюўкі з жыцця беларускай эміграцыі. Праўда, сустракаецца яшчэ матэрыялы і з ідэалагічнай падплекай, але ж у асноўным публікацыі аб'ектыўныя. Дапамагаюць даследаваць культурнае жыццё беларусаў за мяжой даследаванні польскіх аўтараў, якія больш увагі прыдаюць культурнаму асяродку, захаванню нацыянальных традыцый, дзейнасці рэгіянальных і свецкіх эмігранцкіх цэнтраў. Існуе невялікае, але емкае даследаванне польскага даследавальніка Алега Лытвінкі "Беларуская эміграцыя" ("Беларускі календар. 1990. Беласток. 1990. - С. II-III"). У часопісах і газетах "Палітыка", "Кантрасты", "Студыя дэмакратычна", "Рэгіён", "Кур'ер Падляскі", "Рэс Публіка", "Новае вясце", "Наш глос", "Тыгоднік культуральны" вступалі з артыкуламі і замалюўкамі С. Свірад, К. Пясовіч, Р. Суліма, Д. Пяцельская, Е. Курзавэ, Я. Тазбір, А. Яблоўская, І. Тамашэўскі, М. Івашк, К. Падляскі, К. Копка, Г. Сакалска і інш.

Публікацыі ў нашай дзяржаве і за мяжой цікавяць нас у першую чаргу з пункту введзення зарэччэння і функцыянавання розных свецкіх і культурных беларускіх эмігранцкіх арганізацый, якія праз выдавецкія заамерыствы, школы, бібліятэкі, клубы,

тэатры, сямейнае выхаванне, рэлігійныя цэнтры спрыяць заахаванню беларускіх нацыянальных звычаяў, мовы, самаасцярожнасці, развіццю беларускай культуры удалечыд Радзімы. Уважым, гэта для нас вельмі важна, бо частка суайчыннікаў і ў роднай хаце адчуралася сваіх традыцый і не вельмі спрыяла да іх пазнання. Звесткі аб беларускай эміграцыі дазваляць нам па-імяму зірнуць на яе.

З ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКІЙ ЭМІГРАЦЫІ

Беларуская эміграцыя мае глыбокія гістарычныя карані. Масавыя яе хвалі пракліліся па беларускі зямлі, пачынаючы з ХУІІ стагоддзя паоля далучэння беларускіх зямель да Расійскай Імперыі. Гэта былі удзельнікі паўстанняў, войнаў, нацыянальна-дэмакратычных рухаў, беларускія ацрджаны. Ратуныся ад куляў, шыбелніц і турмаў, яны вымушаны былі пакідаць Радзіму. Гэта былі найбольш нацыянальна свядомыя і адкаваныя людзі, таму яны здольны былі арганізаваць на чужына свае нацыянальнае жыццё, стварыць бібліятэкі, культурныя цэнтры і развівань у неспрыяльных умовах сваю культуру.

Хвалі эміграцыі жыкароў Гродзенскай, Віленскай і Мінскай губерняў пачаліся ў 80-я гады ХІХ стагоддзя і былі выкліканы чуткамі, што за мяжой сялян надзеяюць зямлёю і выдаць немаля грошы на гаспадаранне. І ў той час, калі бяззямельныя сяляне Радзёскай і Магілёускай губерняў рассяляліся па Сібіры, вялікая колькасць насельніцтва Гродзенскай губерні (Бельскага, Сакольскага, Мластоскага паветаў) апынулася ў Бразіліі. Масавы характар эміграцыя прымае ў 1905-1913 гадах. Танная працоўная сіла ў асобе беларусоў накіроўваецца на заробкі ў ЗША, Канаду, Бразілію, Аргенціну. У гэты час з Беларусі выехала каля 800 тыс. людзей¹. Гэтыя хвалі амаль не пакінулі для гісторыі дакументаў, кніг, лічых сведчанняў ў оваей дзейнасці. Спыліе эміграцыю першая Сусветная вайна, невяртанню на Радзіму садзеўнічаюць далейшыя рэвалюцыйныя пачаці. Беларусы на чужыну трацілі як грамадзяне Расіі, каталіскай (польскай) і прапасаўнай (рускай) веры.

¹ Латышонак А. Беларуская эміграцыя // Беларускі календар. - 1990. Беласток. 1990. - С. III.

"Польскія" беларусы амаль бяспледна ўліліся ў жыццё польскай эміграцыі, хоць з католікаў выйшлі адзінкі, што сыгралі вялікую ролю ў гісторыі беларускай эміграцыі. "Рускія" беларусы апынуліся пад уплывам рускай царквы, дзейнасць якой сярод эмігрантаў падтрымлівалася царскай уладай. Але рускасць гэтай эміграцыі аказалася даволі пасіўнай; беларускасць жа захоўваецца як рэгіяналізм у агульнарускай сродцы. Рускія хоры старой эміграцыі спяваюць беларускія песні, а помнікі славяць Янку Купалу нароўні з А.Пушкіным і інш. рускімі пісьменнікамі.

Другая хваля эміграцыі выйшла з беларускіх зямель у межах II Рэчы Паспалітай і пачаўся ў палове 20-х гадоў. Некалькі ЗША адказаліся ад эмігрантаў, большасць з іх накіравалася ў Канаду, Паўднёвую Амерыку, Францыю. Нацыянальнае пачуццё ў эмігрантаў было ўжо даволі пашырэнным і абстрактным. І хоць яны траплялі ў тое ж самае рускае і польскае асяроддзе, але стварэнне Беларускай Народнай Рэспублікі, падзел беларускіх зямель сярод Польшчай і Расіяй выклікае водгук на чужыне. Пачынаецца дзейнічаць невялікія групкі беларускіх інтэлігентаў - дзеячоў БНР, якія супрацоўнічаюць з працоўнай эміграцыяй, накіроўваюць яе ў нацыянальная руслы. У 20-я гады ствараюцца першыя беларускія арганізацыі ў ЗША, а пачынаючы 30-х - у Францыі і Аргенціне.

Трэцяя хваля беларускай эміграцыі (звыш 30 тыс.) апынулася на Захадзе ў часы II сусветнай вайны ў выніку прымусява вывезеных у Германію грамадзян Беларусі, ваеннапалонных, уцекачоў перад Савецкай Арміяй і жаўнераў польскай Арміі генерала Андэрса. Пасля вайны яны перасяліліся з Еўропы ў ЗША, Канаду, Вялікабрытанію, Аўстралію. Нацыянальную свядомасць іх павялічыла Вялікая Айчынная вайна. Беларусь - краіна, дзе загінуў кожны чацвёрты, стала членам - заснавальнікам ААН. У выніку пачуццё беларускасці праяўляецца разам з прыхільнасцю да Савецкага Саюза, разам з культам Сталіна. Суайчыннікі на Радзіме, будучы ў палоне ідэалагічных догмаў доўгі час іх лічылі адшчэпенцамі ці здраднікамі. Пачаўся хваля эміграцыі многімі даследаваннямі не выяўлялася асобна. Асаблівасць яе ў тым, што для "старой" эміграцыі (першых, другой і трэцяй хвалі) "новыя" эмігранты ішлі кліймо фашыстаў, бо многія з іх бачылі галоўнага вора-

га у асобе Сталіна, ставілі яго на адну дошку з Гітлерам.

КУЛЬТУРНЫЯ ЦЭНТРЫ БЕЛАРУСКАЙ ЭМІГРАЦЫІ

Нягледзячы на палітычныя і эмоцыйныя падзеі павяношанай эміграцыя у значнай ступені спрыяла стварэнню асноў нацыянальна-культурнага жыцця за межамі Радзімы. Беларускія культурныя цэнтры ствараюцца ў Амерыцы, Канадзе, Англіі, Германіі, Аўстраліі. Іны выдалі мноства кніг, перыядычных выданняў, якія з'яўляюць сабой грунтоўную краіназнаучую базу не толькі па гісторыі і беларускай эміграцыі, але і наогул па гісторыі Беларусі. Гэта частка і гістарычнай і культурнай спадчыны нашага народа. З найбольш значных - 19 тамоў "Запісаў" Беларускага Інстытута навукі і мастацтва ў Амерыцы, бібліяграфія Я.Купалы і Я.Коласа, бібліяграфія Скарынічын, слоўнік Янкі Станкевіча, "Беларуская мова" у 2-х тамах В.Шышковіч. Даследуюцца тэмы, якія ў нас не выдучаюцца, ці наогул былі забаронены.

Памаганнямі дзеячоў беларускай эміграцыі створаны Беларуская аўтакефальная праваслаўная царква на чужыне і Беларуская праваслаўная царква ў канстантынопальскай юрысдыкцыі. Створд католікаў абодвух абрадаў дэ-фактае Беларуская каталіцкая місія.

У большасці краін, дзе пражываюць беларусы, выходзяць беларускія газеты, часопісы. "Беларусь" чытаюць на ўсіх кантынентах, дасюлькі іх ён і у нашу Нацыянальную бібліятэку.

Найбольш буйныя навуковыя цэнтры за мяжой - Беларускі Інстытут навукі і мастацтва ў Нью-Йорку, Беларуская бібліятэка Ілья Ільіча Дуцэвіча ў Канадзе, Беларускі музей і бібліятэка Імя Ільіча ў Лондане.

Галоўным цэнтрам беларускай эміграцыі з'яўляюцца ЗША. Яшчэ да II сусветнай вайны тут пасялілася каля 100 тыс. беларусаў, пасля вайны да іх далучылася яшчэ некалькі дзесяткаў тысяч. Узніклі калоніі.

У 1921 г. у Нью-Йорку узнікае Беларускі нацыянальны камітэт, у Чыкага - Камітэт абароны Беларусі. Пасля цэнтрам беларускага палітычнага жыцця становіцца г.Чыкага, дзе дзейнічалі такія арганізацыі, як Беларуска-амерыканскі нацыянальны саюз, у гады вайны - Беларуска-амерыканская нацыянальная Рада. Ста-

новяцца вядомымі такія дзеячы як Янка Чарапук, Язэп Варонка, Ян Тарасевіч, Ігнат Лобач. Пасля вайны паяўляюцца новыя асветніцкія і культурныя арганізацыі - Беларуска-амерыканскае Задзіночанне, Беларускі кангрэсавы камітэт, Арганізацыя беларуска-амерыканскай моладзі.

Працуюць 8 беларускіх праваслаўных прыходаў - у Брукліне, Гайленд-Парку, Ричманд-Гіле, Кліўленде, Чыкага, Саут-Рыверн, Дэтройце, Дораты. Прывялікіх з іх працуюць бібліятэкі.

Беларускую культурную дзейнасць праводзяць таксама Русскае аб'яднанае грамадства ў Амерыцы, і Русскае народнае таварыства ўзаемадапамогі. Яны выдаюць часопісы, ствараюць публічныя бібліятэкі. Акрамя газеты "Беларус" свае часопісы выдаюць БАШЦ ("Голас Царквы"), БШЦ ("Царкоўны светач"), Беларускае евангельска-баптысцкае братства ("Веснік"), на англійскай мове выдаецца часопіс "Беларуская моладзь". У Чыкага вядзецца беларуская радыёперадача - "Неман", працуе каля дзесятка бібліятэк.

Беларуская эміграцыя ў Канадзе склала большую частку рускай калоніі. Тут дзейнічаюць такія арганізацыі - Згуртаванне беларусаў у Канадзе, Беларускае нацыянальнае аб'яднанне, Беларускі саюз моладзі. Выдаюцца 2 беларускія газеты, часопіс вэтэранаў "Зважай", вядуцца радыёперадачы "Беларускі голас". Цэнтрамі эміграцыі ў Канадзе з'яўляюцца Таронта (тут знаходзяцца 2 беларускія праваслаўныя прыходы з бібліятэкамі), Вінніпаг, Манрэаль, Гамільтон, Ашава. Значную ролю ў культурным жыцці грае Беларускі інстытут навукі і мастацтва ў Канадзе.

Беларусы ЗША і Канады ствараюць адну навучнаамерыканскую групу. Раз у 2 гады яны сустракаюцца на з'ездах беларусаў Паўночнай Амерыкі, якія з'яўляюць сабой беларускія нацыянальныя "фэсты".

Афіцыйная палітыка канадскага ўраду ў дачыненні да этнічных груп дэмагчымасці захавальвае этнічную самабытнасць, пагадзі і грамадскае, і культурнае жыццё тут паступова развіваецца.

Галоўнай арганізацыяй беларусаў у Вялікабрытаніі з'яўляецца Згуртаванне беларусаў Вялікабрытаніі. Вялікая падзея ў культурным жыцці адбылася ў 1976 годзе - на Ініцыятыўе біскупа Часлава Сіповіча тут адкрылася Беларуская бібліятэка і му-

зей Імя Ф.Скарыны. Сёння гэта галоўны цэнтр беларусістыкі на Захадзе.

Значную дзеінасць вядзе Англа-беларускае таварыства, якое аб'ядноўвае беларусаў і брытанцаў. Яно выдае на англійскай мове часопіс "Журнал беларускіх даследаў".

У 1951 годзе заснавана Беларускае аб'яднанне у Вікторыі (Аўстралія), затым яно злілося з такім жа аб'яднаннем у Новай Паўднёвай Галіі і стала насіць агульную назву - Беларускае аб'яднанне у Аўстраліі. Беларускае мова і нацыянальныя традыцыі захоўваюцца у Мельбурне, Сіднеі, Перце, у апошніх двух вядуцца беларускія радыёперадачы, існуюць клубы і бібліятэкі.

У Аргенціне у 1939 годзе чатыры культурна-асветніцкія арганізацыі стварылі Саюз беларускіх таварыстваў, галоўнымі яго дзеячамі сталі Мікола Мярэчка, Уладзіслаў Гайлевіч, Якуб Шатрушак. З 1940 года Саюз выдываў штогод гістарычна-літаратурны альманах, праводзіў кангрэсы, дзеінасць якіх ахоплівала таксама і Уругвай. Пасля II сусветнай вайны Саюз беларускіх таварыстваў уступіў у Славянскі Саюз Рэспублікі Аргенціны, але аргенцінскі ўрад ліквідаваў яго як камуністычную агентуру. Уцалела і паранейшаму дзеінічае Беларускае бібліятэка Імя Івана Дунэвіча (яна раней выйшла з Саюза) і згуртаванне беларусаў у Аргенціне (арганізацыя створана пасляваеннай эміграцыяй у 1948 г.).

Беларускія калоніі існуюць таксама у Бразіліі, Уругваі, Парагваі, але нацыянальная іх дзеінасць (пасля закрыцця Беларуска-Украінскага Саюза у Бразіліі па прычыне сувязі з СССР) не праяўляецца.

Асобай размовы патрыбуе дзеінасць эміграцыі у блізкіх савіянскіх краінах Еўропы. Тут, здаецца, ужо нічога не магло перашкаджаць уззаемаразуменню. Але палітыка русіфікацыі у Беларусі адыграла сваё ролю. Жыццё за мяжою суайчыннікаў для нас аказалася закрытым. Як вядома шмат нашых суайчыннікаў пражывае ў Польшчы. Этнічная самасітнасць сярод беларускай моладзі падтрымліваецца хатнім выхаваннем, а таксама васьмігадовымі, сярэднімі школамі, якія існуюць у Беластоку, Бельску Падляшскім і інш. асяроддзі беларусаў.

Урокі беларускай мовы у 1990 годзе уведзены у 45 школах, дзе яго вывучаць 3200 дзяцей, і у двух ліцэях¹.

¹ Новости соседней Польши//Сов.Белоруссия, 1990, 16 сент.

Дзейнічаць бібліятэкі, у тым ліку Баластоцкая Народная бібліятэка, выходзіць на беларускай мове газета "Ніва" (Баласток), створена кафедра беларускай філалогіі пры Варшаўскім універсітэце. Адукацыйныя праблемы беларусаў у Польшчы, як і іншых нацыянальных меншасцей, з 1990 года знайшлі месца ў законе аб адукацыі. У варшаўскім выдавецтве "Вадэа павежэня" выйшаў з друку "Беларускі міні-рэзюмунік" С.Шаўчыкі і А.Вуціца, які спрыяе распаўсюджанню беларускай мовы і у польскім асяроддзі. Культурнае жыццё беларусаў у Польшчы, дзейнасць беларуска-польскіх і польска-беларускіх таварыстваў, чытанкі Інтэрэс беларусаў і задавальненне яго ў бібліятэках вывучалі выкладчыкі Варшаўскага ўніверсітэта ў межах сумеснага беларуска-польскага даследавання "Кніжка і чытач у этнічных групах"¹. Яго вынікі абмеркаваны на сумеснай міжнароднай канферэнцыі, якая прайшла ў Яблонне ў 1989 годзе. Матэрыялы канферэнцыі шэраг аілюстраваны на старонках польскай газеты "Ніва", а таксама ў асобнай кніжцы кавуковай працы "Кніга і чытач у этнічных групах"².

Не працяляеца беларуская дзейнасць у Францыі, якая перад вайной была адным з цэнтраў беларускай эміграцыі. У 30-я гады тут дзейнічаў "Хаўрус" беларусаў, вялася прафсаюзная і адукацыйная работа, працавалі бібліятэкі, выдаваўся бюлетэнь "Рух".

Даследчыкі маюць думку аб прычынах заняпада беларускага жыцця ў Францыі, у ФРГ, у Бельгіі ў сувязі з перасяленнем большасці беларусаў з гэтых краін далей на Запад, у англасаксонскія краіны.

На сучасным этапе вялікую ролю ў ажыццэнні культурнага жыцця беларусаў можа зрабіць згуртаванне беларусаў свету "Бачыкаўшчына", якое створана ў 1990 годзе і мае на мэце збор спадчыны, рэкансалідацыю ўсіх беларусаў на падставе нацыянальнай еднасці, незалежна ад месца працяжвання, яно зацікаўлена ў супрацоўніцтве з бібліятэкамі, музеямі, архівамі. Рада згуртавання надале ўваду пытанням камплектавання дзяржаўных аховішчаў РБ

¹ Пагадненне аб сумеснай даследчай рабоце заключана ў 1988 годзе паміж Варшаўскім універсітэтам і Мінскім Інстытутам к-ры.

² Максімак Я. Кніжка і чытач у этнічных групах//Ніва, 1990. 7 студз.; "Кніга і чытач у этнічных групах". Варшава, 1991. - 197 с. (на польскай мове).

кнігамі, дакументамі і іншымі матэрыяламі беларускай эміграцыі. Для гэтага створана спецыяльная Бібліятэчна-архіўная камісія пры Згуртаванні, старшынёй якой стала беларускі грамадскі дзеяч Ганна Сурмач. Камісія аказвае дапамогу суполкам па-за межамі РБ у комплектаванні бібліятэк беларускімі кніжкамі. Нацыянальная бібліятэка Беларусі ўжо перадала бясплатна 400 кніг, адбыліся сустрэчы і перамова з Вітаўтам Кіпелём і Янкам Запруднікам аб кіраванні эмігранцкіх матэрыялаў для бібліятэк Беларусі.

Стварэнню кантактаў садзейнічаў Сусветны кангрэс беларусістаў, праведзены ў Мінску. Беларускі гісторык у Варшаве Юры Туронак перадаў у бібліятэчна-архіўную камісію частку асабістага архіву, у тым ліку рукапіс сваёй вядомай кнігі "Беларусь пад нямецкай акупацыяй", а таксама багатую бібліятэчку беларускіх эмігранцкіх выданняў, у якой амаль поўны камплект "Беларускага летапісу" Міколы Панькова.

На сёняшні дзень фактычна мы маем дзве структуры беларускай нацыянальнай культуры. Гэта у нас, на Радзіме, дзе яна знаходзіцца у стане адраджэння, і сярод беларускай эміграцыі, дзе без родных караняў ей прыходзіцца цяжка. Але пры свабодным абмене інфармацыяй і усталяваннем цесных сувязей з беларускім замежжам беларуская нацыя здольна і развівацца далей, і абагаціць сваю культуру чалавечтва.

ДЗЕЯЧЫ КУЛЬТУРЫ І ЛІТАРАТУРЫ БЕЛАРУСКАЙ ЭМІГРАЦЫІ

Пасля II сусветнай вайны у асяроддзі беларускай эміграцыі ўзнікаюць розныя арганізацыі, аб'яднанні. У Англіі з'явілася "Згуртаванне беларусаў у Вялікабрытаніі"; у ЗША – Беларуска-амерыканскае аб'яднанне, у Канадзе "Беларускае нацыянальнае аб'яднанне" і інш. Пачалі выходзіць газеты – у Мюнхене твднёвік "Бацькаўшчына" (існаваў з 1947 па 1966 год), у Нью-Йорку – "Беларус" (выдаецца і зараз), у Канадзе – "Беларускі голас". Радністанцы "Свабода" і "Голас Амерыкі" стварылі беларускія секцыі, якія вялі перадачы на беларускай мове і інфармавалі нас, беларусаў на Айчыне, аб нашай савецкай рэчаіснасці, аб знікненні традыцый народа, аб адшуканасці ад роднай мовы, паўсямяснай русіфікацыі. Мы тады ім не верылі і лаяліся ў іх адрас.

З'явіліся часопісы "Зніч", "Аб'яднанне", "Божым шляхам", "Баявая ускалоць", "Беларуская моладзь".

У 1951 годзе быў створаны Беларускі Інстытут мовы і мастацтва, які аб'яднаў больш за 50 беларускіх пісьмэннікаў, мастакоў, навукоўцаў, што жылі ў Канадзе, Англіі, Францыі, Бельгіі, Германіі, Італіі, Аўстраліі, ЗША. На чале ўправы гэтага Інстытута стаў ураджэнец Віцебчыны Янка Лімановіч. Ён імям пачаў выдаваць часопіс "Запіс", у 18 нумарах якога даследавацца гісторыя, культура, мова і літаратура Беларусі, рэцэнзуюцца беларускія кнігі, вядзецца хроніка. У 1954 годзе стаў выдавацца ў Нью-Йорку літаратурна-мастацкі часопіс "Конадні", у якім друкуцца творы эмігрантаў, рэпрадукцыі карцін мастакоў. Адзін з крытыкі змяшчае артыкулы і рэцэнзіі на нашы і замежныя выданні. Некі былі надрукаваны падборкі вершаў М.Танка, П.Панчанкі, К.Кірэякі, У.Караткевіча, С.Дзяржы. /З вершаў "Полымя"//Конадні.- 1958. - № 5-6./; цікавыя успаміны аб Цётцы апублікавалі на старонках часопіса С.Кэйрыс і Ю.Вітан-Дубоўкаўская, аб А.Гаруне - А.Эссон і Ф.Кушал, аб Я.Купале - І.Рытар.

Беларуская эмігранцкая цікавіцца творамі пісьмэннікаў Беларусі. Для сваіх суродзічаў яна выдала выбраныя творы М.Багдановіча пад назвай "Вянок", Я.Знамя пад назвай "Спадчына", яго ж п'есы "Тутэйшыя" і "Раскіданае гняздо", А.Гаруна "Матчын дар", Я.Коласа "Новая зямля", "Сымон-музыка", "У Палескай глушы", А.Мрыя "Запіскі Самсона Сэмаея". Выйшла і вялікая па аб'ёму анталогія паэзіі і прозы пісьмэннікаў-эмігрантаў "Дя чужых берагоў", бібліяграфічны дзеведнік "Янка Купала і Якуб Колас на Захадзе"; кнігі Д.Калегі "Надоля Заблонскіх"; Влоста (Лістоўскага) "Творы. Проза", У.Жыдкі "Творы", С.Брагі (В.Тумаша) "Доктар Сварына ў Маскве", шмат успамінаў.

Беларуская эмігранцкая літаратура ў асноўным развіваецца вакол талентаў тых, хто па розных прычынах пакінуў Беларусь. Талентаў маладзёў, якія параджацца ва ўмовах эміграцыі, мала, у асноўным гэта паэты.

Звесткі аб дзейнасці найбольш вядомых пісьмэннікаў і дзейчаў культуры дае ў сваёй кнізе "Сяцца сны аб Беларусі" Е.Сачошкі. Ён сабраў біяграфічныя матэрыялы аб Янку Маліновскім, Віталіі Арсенневай, Алесе Салаўю, Уладзіміру Клішэвічу, Мясю Сочневу, Міхасю Кавялю, Янку Золаку, Рыгоры Крушыне, Віцэку

Адважным, Янку Юнаўцу, Аляксолі Еярозка, Сяргею Ясена, Алесю Змагаў, Уладзіміры Дудзіцкім, Хведару Ільяхавічу, Кастусю Акуле, Ерку Віцэбічу, Леаніду Свэна, Аугену Калубовічу, Уладзіміры Сядуры, Антону Адамовічу, Дарысе Геніюш, Станіславу Станкевічу.

Многія з гэтых аўтараў ужо знаёмы шлях па Бацькаўшчыну. Іх творы з'яўляюцца на старонках нашага перыядычнага друку, а публічныя бібліятэкі Беларусі за апошні перыяд арганізавалі выставы, правялі вечарыны "Вяртанне дадому", "Другі шлях да Гадзімы", прысвечаныя творчасці Н.Арсенневай, Л.Геніюш, У.Клішэвічу, В.Змагаў, А.Салаўя і інш. Такія выставы і вечарыны садзейнічаюць рэалізацыі іх творчасці.

Да таго ж Нацыянальная бібліятэка Беларусі у штомесечным бібліяграфічным бюлетэні "Новыя кнігі Беларусі" (нумары 7 і 8 за 1992 год) выдала дадатак у двух частках "Беларускае замежжа" (складальнікі Т.Р.Мацвеева, Т.Я.Мамедава). У раздзеле "Літаратура" працтаўлена бібліяграфія твораў А.Барскага, В.Швада, Я.Чыквіна, С.Яновіча, М.Гайдукі, П.Арсенневай, А.Салаўя, У.Клішэвіча, М.Сяднева, М.Кавыля, К.Акулі, А.Калубовіча, Т.Віцэбіча, У.Глыбінага, А.Саковіча. Гадуе і тое, што ў кожным нумары гэтага ж бібліяграфічнага бюлетэня над рубрыкай "Навінкі беларускага друку" надрукавана звесткі "Беларусь за мяжой".